

بسمه تعالی

مشارکت عمومی - خصوصی
در پروژه‌های زیرساختی
ساختار اجرایی - مالی و ریسک‌ها
کاربردی در پروژه‌های صنعت آب

نویسندگان:

مرتضی گلابچی گیلانی

یونس سلمانی

المیرا اصل روستا

گلابچی گیلانی، مرتضی، ۱۳۵۵ -

سرشناسه:

مشارکت عمومی - خصوصی در پروژه‌های زیرساختی ساختار اجرایی - مالی و ریسک‌ها: کاربردی در پروژه‌های صنعت آب/ نویسندگان مرتضی گلابچی گیلانی، یونس سلمانی، المیزا اصل‌روستا؛ با همکاری شرکت مهندسين مشاور طرح و اجرای کاسون.

عنوان و نام پدیدآور:

تهران: فرهنگ صبا، ۱۳۹۶.

مشخصات نشر:

۱۸۲ص.

مشخصات ظاهری:

۱-۸۹-۷۰۴۹-۶۰۰-۹۷۸

شابک:

فیفا

وضعیت فهرست‌نویسی:

همکاری بخش عمومی و خصوصی، Public-private sector cooperation

موضوع:

زیر بنای اقتصادی، Infrastructure (Economics)

موضوع:

امور مالی طرح‌ها، Project finance

موضوع:

سرمایه‌گذاری، Investments

موضوع:

آب، منابع -- جنبه‌های اقتصادی، Water-supply -- Economic aspects

موضوع:

همانی، یونس، ۱۳۶۶ -

شناسه افزود:

اصل‌روستا، المیرا، ۱۳۶۸ -

شناسه افزود:

سرمد، مهندسين مشاور طرح و اجرای کاسون

شناسه افزود:

۵ ۱۳، ۶ / گ ۸ / HD ۳۸۷۱

رده‌بندی کنگره:

۳۳۸ -

رده‌بندی دیویی:

۵۰۶ - ۱۲

شماره کتابشناسی ملی:

■ ناشر: نشر فرهنگ صبا

این کتاب با همکاری و سرمایه شرکت مهندسين مشاور طرح و اجرای کاسون چاپ رسیده است.

■ مشارکت عمومی - خصوصی در پروژه‌های زیرساختی

ساختار اجرایی - مالی و ریسک‌ها

کاربردی در پروژه‌های صنعت آب

■ نویسندگان: مرتضی گلابچی گیلانی، یونس سلمانی، المیرا اصل‌روستا

■ چاپ و صحافی: آوا ■ چاپ اول: ۱۳۹۶

■ شمارگان: ۳۰۰ نسخه ■ شابک: ۱-۸۹-۷۰۴۹-۶۰۰-۹۷۸

■ قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

فهرست

۱۳.....	دیل به شرکت
۱۵.....	پیشگفتار
۱۷.....	فصل اول: آشنایی با بخش عمومی و خصوصی و چرایی مشارکت عمومی - خصوصی
۱۹.....	۱-۱- نهادها و بخش‌های نهادهای اقتصاد
۲۲.....	۱-۲- طبقه‌بندی نهادهای اقتصاد
۲۵.....	۱-۳- بخش عمومی و ارتباط آن با بخش‌های اقتصادی
۲۷.....	۱-۴- ارتباط مالی بین نهادهای اقتصادی
۲۹.....	۱-۵- متولی اقتصاد: دولت یا بخش خصوصی
۳۰.....	۱-۶- همکاری دولت و بخش خصوصی یک بازی برد - برد
۳۲.....	۱-۷- مشارکت بخش خصوصی و دولتی: مفهوم و ضرورت
۳۴.....	۱-۸- انواع روش‌های انجام پروژه و جایگاه مشارکت عمومی - خصوصی
۳۵.....	فصل دوم: مختصری در ارتباط با مشارکت عمومی - خصوصی
۳۷.....	۲-۱- زیرساخت‌ها و خدمات عمومی؛ موضوع اصلی مشارکت عمومی - خصوصی
۴۱.....	۲-۲- موضوع مالکیت یا مدیریت در پروژه‌ها
۴۳.....	۲-۳- خاستگاه اصلی مشارکت عمومی - خصوصی و ویژگی‌های آن
۴۷.....	۲-۴- ارزش‌آفرینی منابع در مشارکت بخش عمومی و خصوصی
۴۹.....	۲-۵- نرخ بازده مورد نیاز بر سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها: روش‌های اجرایی
۵۵.....	فصل سوم: روش‌های اجرایی طرح (مدالیت)
۵۷.....	۳-۱- روش‌های اجرایی طرح (مدالیت)
۶۰.....	۳-۲- پروژه‌های کاملاً دولتی

۶۱	۳-۲-۱- روش امانی.....
۶۳	۳-۲-۲- تعاونی ها.....
۶۵	۳-۳- قراردادهای مدیریت.....
۶۶	۳-۳-۱- برون سپاری.....
۷۳	۳-۳-۲- قراردادهای مدیریت اصلی.....
۷۵	۳-۳-۳- حق امتیاز یا فرانسیز.....
۷۸	۳-۳-۴- قراردادهای امتیازی.....
۷۸	۳-۱-۱- قراردادهای لیزینگ.....
۷۹	۳-۲-۲- امتیاز، انحصاری امر عمومی.....
۸۳	۳-۵- مشارکت انتفاع.....
۹۳	۳-۶- قراردادهای ساخت.....
۹۴	۳-۶-۱- قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و انتقال (B.O.T).....
۹۵	۳-۶-۲- قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و انتقال (B.O.O.T).....
۹۶	۳-۶-۳- قراردادهای ساخت، تملک بهره‌برداری و فروش (B.O.O.S).....
۹۶	۳-۶-۴- قراردادهای ساخت، اجاره، انتقال یا (B.R.T) یا (B.L.T).....
۹۷	۳-۶-۵- قراردادهای ساخت، انتقال و بهره‌برداری (B.T.O).....
۹۷	۳-۶-۶- قراردادهای بازسازی، بهره‌برداری و انتقال (R.O.T).....
۹۸	۳-۶-۷- قرارداد ساخت، بهره‌برداری و تمدید انتقال (B.O.P).....
۹۸	۳-۶-۸- قراردادهای مدرنیزه کردن، بهره‌برداری و انتقال (M.C.T).....
۹۸	۳-۶-۹- قراردادهای ساخت، تملک و بهره‌برداری (B.O.O).....
۹۹	۳-۶-۱۰- احیاء یا ترمیم - بهره‌برداری - مالکیت (R.O.O).....
۱۰۰	۳-۷- پروژه‌های کاملاً خصوصی.....
۱۰۱	فصل چهارم: شرایط و متغیرهای تأثیرگذار بر ساختار اجرایی.....
۱۰۳	۴-۱- ریسک‌ها و متغیرهای تأثیرگذار بر ساختار اجرایی.....
۱۰۴	۴-۲- ریسک حقوقی.....
۱۰۵	۴-۲-۱- چارچوب آیین نامه‌ای.....
۱۰۵	۴-۲-۲- پرداخت‌های غیرقانونی (رشوه).....
۱۰۶	۴-۲-۳- کارآمدی چارچوب قانونی در حل و فصل دعاوی.....

- ۴-۲-۴- کنترل فساد و فساد اداری..... ۱۰۷
- ۴-۲-۵- کیفیت تنظیم مقررات..... ۱۰۸
- ۴-۲-۶- کارایی دولت و حاکمیت قانون..... ۱۰۹
- ۴-۲-۷- شفافیت سیاست‌گذاری‌های دولتی..... ۱۱۰
- ۴-۲-۸- اندازه دولت..... ۱۱۲
- ۴-۲-۹- حقوق مالکیت..... ۱۱۲
- ۴-۲-۱۰- حمایت از سرمایه‌گذاران..... ۱۱۳
- ۴-۲-۱۱- قابلیت اجرای (الزام‌آور بودن) قراردادهای دولت و بخش خصوصی..... ۱۱۴
- ۴-۳- ریسک سیاسی..... ۱۱۴
- ۴-۳-۱- ثبات سیاسی و عدم خشونت..... ۱۱۷
- ۴-۳-۲- ریسک سلب مالکیت و اقدامات مشابه..... ۱۱۷
- ۴-۳-۳- آزادی تجارت بین‌المللی..... ۱۱۸
- ۴-۳-۴- تغییر شیوه سیاست‌گذاری از سوی دولت..... ۱۱۸
- ۴-۳-۵- ریسک تصویب قانون جدید..... ۱۱۸
- ۴-۳-۶- تصویب مقررات جدید برای فزاینده بود..... ۱۱۹
- ۴-۳-۷- تفسیر جدید از سوی دادگاه‌ها..... ۱۲۰
- ۴-۳-۸- نقض قرارداد و تصمیمات دادگاه..... ۱۲۰
- ۴-۳-۹- ریسک مقام کشوری پایین‌تر..... ۱۲۱
- ۴-۳-۱۰- سلب مالکیت خزنده..... ۱۲۱
- ۴-۳-۱۱- ثبات مدیریت و تصمیمات در راهبری پروژه..... ۱۲۲
- ۴-۴- ریسک فضای مالی..... ۱۲۲
- ۴-۴-۱- رشد اقتصادی..... ۱۲۳
- ۴-۴-۲- سهم منابع اعتبارات دولتی در بخش آب به کل اعتبارات..... ۱۲۳
- ۴-۴-۳- دستیابی به نقدینگی..... ۱۲۳
- ۴-۴-۴- ورشکستگی..... ۱۲۳
- ۴-۴-۵- اخذ اعتبار..... ۱۲۴
- ۴-۴-۶- تراز تجاری دولت (موازنه درآمدها و هزینه‌ها)..... ۱۲۴
- ۴-۴-۷- سهولت پرداخت مالیات..... ۱۲۴

- ۱۲۵..... ۴-۴-۸- تخصیص اعتبار داده شده به پروژه از طرف دولت
- ۱۲۵..... ۴-۴-۹- تاخیر در تخصیص اعتبار
- ۱۲۶..... ۴-۴-۱۰- تاخیر در اجرای تعهدات
- ۱۲۶..... ۴-۵- ریسک شرایط کلان اقتصادی
- ۱۲۶..... ۴-۵-۱- تولید ناخالص ملی
- ۱۲۷..... ۴-۵-۲- نرخ بیکاری
- ۱۲۷..... ۴-۵-۳- نرخ بهره
- ۱۲۷..... ۴-۵-۴- تورم
- ۱۲۸..... ۴-۵-۵- سرمایه انسانی
- ۱۲۹..... ۴-۵-۶- زیرساخت ها
- ۱۲۹..... ۴-۵-۷- شاخص انباشت سرمایه و کار
- ۱۳۰..... ۴-۵-۸- شاخص قابله پذیر جهان
- ۱۳۱..... ۴-۶- ریسک ظرفیت نهاده ها
- ۱۳۲..... ۴-۶-۱- وجود یا عدم وجود ظرفیت با کارکرد نظارتی
- ۱۳۲..... ۴-۶-۲- کیفیت چارچوب نظارتی و سطح توسعه سازمانی بخشی که به
- ۴-۶-۳- سطح و کیفیت ظرفیت سازمان ها و مشارکت کنندگان برای رسیدگی به موضوعات طرح در مجموعه (برنامه ریزی و ظرفیت های فنی و نظارت عالی، حل و فصل مشکلات اجتماعی و حقوقی طرح، معارضه و تسک اراضی مورد نیاز طرح و...)
- ۱۳۳.....
- ۱۳۳..... ۴-۶-۴- سطح سلامت و شفافیت کاری در سازمان های مسئول
- ۱۳۳..... ۴-۶-۵- سطح و کیفیت ظرفیت ذینفعان (شهرداری ها، استاندار ها)
- ۱۳۳..... ۴-۶-۶- مخالفت ذیمدخلان
- ۱۳۳..... ۴-۶-۷- میزان هماهنگی و برنامه ریزی بین مسئولان طرح
- ۱۳۴..... ۴-۶-۸- تعریف و برداشت ناقص و اشتباه ساختار سازمانی و شرح وظایف
- ۴-۶-۹- تغییر بی دلیل عوامل کلیدی پروژه که باعث از بین رفتن بخشی از اطلاعات و تجربیات پروژه می گردد
- ۱۳۴..... ۴-۶-۱۰- سطح کیفیت روابط و مناسبات حاکم بر عامل های اجرایی
- ۱۳۵..... ۴-۶-۱۱- سست شدن اراده همکاران پروژه ناشی از فشار متمرکز مدیران

۴-۷-۱	ریسک تعرفه.....	۱۳۵
۴-۷-۲	میزان توانایی خانوارهای منطقه طرح به پرداخت قیمت قبض‌های.....	۱۳۶
۴-۷-۳	میزان توانایی صنعتگران منطقه طرح به پرداخت قیمت قبض‌های آب.....	۱۳۶
۴-۷-۴	میزان توانایی خانوارهای منطقه طرح به پرداخت قیمت آب براساس.....	۱۳۶
۴-۷-۵	میزان توانایی صنعتگران منطقه طرح به پرداخت قیمت آب بر اساس.....	۱۳۶
۴-۷-۶	تفاوت تعرفه با قیمت فروش.....	۱۳۷
۴-۷-۷	پایداری تعرفه.....	۱۳۷
۴-۷-۸	وضع تعرفه.....	۱۳۷
۴-۸-۱	ریسک اجتماعی.....	۱۳۷
۴-۸-۲	میزان تمایل به پرداخت خانوارهای منطقه طرح به پرداخت بهای.....	۱۳۷
۴-۸-۳	میزان تمایل به پرداخت صنعتگران منطقه طرح به پرداخت بهای.....	۱۳۸
۴-۸-۴	تاثیر قیمت‌های مرجع در فرهنگ مصرف آب.....	۱۳۸
۴-۸-۵	تجربه گذشته مردم در تغییرات و طرح‌های اجرا شده قبلی مشابه.....	۱۳۸
۴-۸-۶	آگاهی مردم نسبت به اعلام پروژه.....	۱۳۸
۴-۸-۷	ریسک منازعات محلی (مال آب) (مال حوضه به حوضه و...).....	۱۳۸
۴-۸-۹	پذیرش مردم، ذینفعان و بهره‌براران از اجرای طرح توسط بخش.....	۱۳۹
۴-۹	ریسک محل اجرای پروژه.....	۱۳۹
۴-۱۰	انتخاب ساختار اجرایی طرح با توجه به اهمیت متغیرهای محلی.....	۱۴۰
فصل پنجم:	ابزارهای کاهش ریسک شرایط و متغیرهای سیاسی پروژه.....	۱۴۵
۵-۱	بیمه ریسک سیاسی.....	۱۴۸
۵-۱-۱	صندوق ضمانت صادرات ایران.....	۱۴۹
۵-۱-۲	آژانس تضمین چندجانبه سرمایه‌گذاری.....	۱۵۱
۵-۱-۳	تضمین‌های اعتبار جزئی.....	۱۵۵
۵-۱-۴	تضمین‌های ریسک جزئی.....	۱۵۶
۵-۲	یارانه‌ها.....	۱۶۰
۵-۳	بهبود اعتبار.....	۱۶۴
۵-۴	فاینانس با پول رایج محلی.....	۱۶۵
۵-۵	قوانین راه‌کارهای جایگزین حل اختلاف.....	۱۶۷

- ۱۶۸.....۵-۶- قراردادهای برداشت محصول
- ۱۷۱.....۵-۷- انعقاد موافقتنامه حمایت دولت از پروژه (در سرمایه‌گذاری خارجی)
- ۱۷۲.....۵-۸- حمایت قانونی از سرمایه‌گذاری خارجی
- ۱۷۴.....۵-۹- کاربرد ابزارهای کاهش ریسک
- ۱۷۶.....۵-۱۰- ترکیب ابزارها و مدل‌ها برای تعیین ساختارهای توجیه‌پذیر بالقوه پروژه
- ۱۷۹.....منابع

پیشگفتار

یکی از شکایات اساسی بخش دولتی در ایران، کارایی و بهره‌وری پایین آن در ارائه خدمات و همچنین تراکم نمودن زیرساخت‌های اقتصادی لازم برای رشد و توسعه کشور است. فارغ از دایره این مقوله، از طرف دیگر بخش خصوصی با برخورداری از انگیزه کسب سود و همچنین ظرفیت بالای آن در امر مدیریت، ساخت، بهره‌برداری و تامین مالی پروژه‌ها، مستعد برای مشارکت در پروژه‌های عمومی است. مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌های عمومی از یکسری می‌تواند منافع اجتماعی و توسعه‌ای مدنظر دولت را فراهم کند و از سوی دیگر بخش خصوصی با حصول عایدی مالی منتفع خواهد شد. مهم‌ترین و چالش‌برانگیزترین تصمیم استراتژیک بخش دولتی در انجام یک پروژه، انتخاب ساختار و روش اجرا (مدال) آن است. تنوع در روش‌ها و سیستم‌های اجرایی نظیر روش‌های امانی، تعاونی، بهره‌برداری و... از یک طرف و عواملی نظیر ماهیت متفاوت و تقریباً منحصر به فرد هر پروژه، حضور عوامل مختلف در هر پروژه (کارفرما، مشاور، پیمانکار و...) با انگیزه‌ها و منافع متفاوت در روش‌ها و فنون مختلف تامین مالی پروژه از سوی دیگر، حساسیت و اهمیت این انتخاب را بیشتر می‌سازد. چارچوب تحلیلی ارائه‌شده برداشتی از گزارش ارائه اختار مالی از پروژه‌های زیربنایی به صورت مشارکت عمومی - خصوصی است که توسط بانک توسعه کشورهای امریکایی تهیه گردیده است. در این نوشتار سعی بر آن شده در ابتدا ماهیت بخش عمومی و بخش خصوصی در قالب نهادهای اقتصادی تشریح شود، سپس

فلسفه همکاری و مشارکت بخش عمومی و خصوصی ارائه شود و منافع حاصل از این مشارکت روشن شود. در ادامه، نیز بر مبنای ساختار نرخ بازدهی مورد نیاز پروژه‌ها لزوم بحث در ارتباط با ساختار و روش‌های اجرایی پروژه‌ها و شناسایی و مدیریت ریسک پروژه‌ها تبیین شده است. بر همین اساس، در ادامه کتاب انواع ساختارها و روش‌های اجرایی پروژه بررسی شده است. در گام بعدی، عواملی که می‌توانند بر انتخاب نوع ساختار تأثیر بگذارند تشریح شدند. بررسی شرایط و متغیرهای محلی تأثیر گذار بر پروژه در واقع همان بررسی ریسک‌های یک پروژه است. در ادامه ابزارهای کاهش ریسک که می‌تواند به کاهش ریسک یک پروژه کمک کند و موجب جهت‌دهی و تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری است، بحث شده است. امید است که خط‌مشی ارائه‌شده در کتاب بتواند با کوشش بسیاری از مدیران و تصمیم‌گیران در تمام زمینه‌ها بخصوص آب و فاضلاب گردد.

مسلماً این نوشتار خالی از ایراد نیست. لذا از تمام اساتید، دانشجویان، مدیران بخش خصوصی و دولتی و تمام خوانندگانی که تقاضا داریم پس از خواندن کتاب نکاتی را که به افزایش بار علمی و کارشناسی این کتاب کمک خواهد کرد به اطلاع نویسندگان رسانیده تا در چاپ‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرد.

نویسندگان